

ELŐSZÓ

Nehéz helyzetben van a történész és/vagy levéltáros, legyen még „szárnyait próbálgató” végzős egyetemista, vagy már biztosabb alapokkal rendelkező PhD-hallgató, sok éves szakmai tapasztalattal felvértezett kutató vagy gyakorló levéltáros, amennyiben történeti forrásokat szeretne kiadni: milyen módon publikálja a már összegyűjtött, feldolgozott, publikálásra előkészített forrásokat? A forrásközreadó azért is van nehéz helyzetben, mert a jószerével egyetlen, ugyanakkor alapján máig sem elavult forráskiadási szabályzat mintegy 80 éve látott napvilágot a Magyar Történelmi Társulat jóvoltából. Az azóta eltelt nyolc évtizedben születtek ugyan egyes részterületekre vonatkozó forráskiadási szabályzatok, azonban az 1920-ban kiadott szabályzat felfrissítése, mai viszonyokhoz igazítása a magyar történettudomány régi adóssága.

Különösen aktuális a kérdés felvetése a jelenlegi helyzetben, amikor egymást érik/érték a nevezetes évfordulók, így a honfoglalás ezeregyszázadik, az 1848/49-es forradalom és szabadságharc százötvenedik, a magyar államalapítás ezredik évfordulója, amelyek számos forrásközlésre adtak/adnak alkalmat. Ugyanakkor általánosságban is elmondható, hogy az utóbbi évtizedekhez képest örömdetesesen gyarapodott a forráskiadások száma, és egyre nagyobb tudományos megbecsülés övez egy-egy kítűnő forráspublikációt. Nem csupán a szakma, hanem a tágabb, a történelem iránt érdeklődő közönség figyelmét is gyakrabban kelti fel egy-egy forráskiadvány. Akár úgy is fogalmazhatnánk, hogy a forráskiadás újabb reneszánszát éli.

A forráskiadás mikéntje, módszertani kérdései a történészek mellett különösen a levéltáros szakmát állítják kihívás elé, hiszen a legtöbb forráskiadványt a forrásanyaggal közvetlen kapcsolatban lévő, azt legjobban ismerő levéltárosok készítik, illetve levéltárak adják ki.

A Fons című folyóirat, amelynek fő profiljává már az 1994-es induláskor is a szakszerű forráspublikációk közlését tette, hasonló gondokkal, problémákkal küszködött/küszködik. Éppen a fenti okok miatt határozta el a Szerkesztőség 1998-ban, hogy konferenciát szervez a hazai forráskiadás módszertani kérdéseiről, távlati célként pedig forráskiadási ajánlás(ok) megalkotását tűzte ki célul. Sikerült előadónak megnyernünk a forráskiadás területén szakmai tekintélynek örvendő történész kollégákat, egyetemi oktatókat, levéltárosokat. Az előkészítésbe igye-

---

---

keztünk a forráskiadással foglalkozó személyek, műhelyek minél szélesebb körét bevonni. A forráskiadás módszertani kérdéseit tekintve több féle korszakolást, felosztást is el lehet képzelni, Szerkesztőségünk úgy döntött — és ez szubjektív döntés volt — hogy a magyarországi források nyelve felől, illetve korszakok szerint közelíti meg a problémát. Így a Tisztelt Olvasó három nagyobb egységet talál a kötetben: a középkori, a kora újkori — újkori és a legújabb kori forráskiadás problematikájával foglalkozó egységeket, ezen belül pedig a latin, a német és a magyar nyelven írt források kiadásáról szóló előadások, illetve korreferátumok találhatóak. Az utolsó egységénél, a XIX. század második felében keletkezett, illetve a XX. századi források kiadásánál már nem tartottuk ésszerűnek a nyelvek szerinti tagolást, hiszen ebben a korszakban már nem a források nyelve a meghatározó.

Első lépésben az előadókat felkértük arra, hogy — a hazai tudományos konferenciákhoz képest kicsit szokatlan módon (és ezért a „szemtelenségért” utólag is elnézésüket kérjük) — még a konferencia megrendezése előtt legalább két-három hónappal adják le előadásuk szövegét, hiszen a forráskiadás módszertana olyan kérdéskör, amely alaposabb elmélyedést igényel a tárgy iránt érdeklődők részéről. Így kívántuk biztosítani, hogy a vitában részt venni szándékozók előre tájékozódni tudjanak a konferencia anyagáról. A vitaanyagokat megküldtük egyetemi tanszéknek, kutatóintézeteknek, levéltáraknak, valamint a forráskiadás területén jártas történészeknek, levéltárosoknak, a szövegek ezen kívül az interneten is olvashatóak voltak. A szakmai vita kezdeményezése érdekében pedig az elkészült vitaanyagokhoz korreferenseket kértünk fel. A szervezés részleteibe azért avatjuk be a Tisztelt Olvasót, mert korántsem tekintjük ezt a konferenciát a kérdéskör lezárásának. Inkább egyfajta figyelemfelkeltésnek szánjuk, abban a reményben, hogy hasonló szakmai rendezvényekre a közeljövőben másutt is sor fog kerülni, és talán nem haszontalan, ha a majdani rendezők hasznosítani tudják tapasztalatainkat.

A konferencia elsődleges célja nem a forráskiadási szabályzat(ok) megalkotása volt, hiszen ez túlnő egy szakmai folyóirat keretein, hanem az, hogy felhívja a figyelmet az évtizedek óta felhalmozódott problémákra, egyúttal megtegye az első, igaz szerény lépéseket a közös munka, a közös gondolkodás irányába. A konferencia, és ezt külön is hangsúlyozni kell, nem arra keresett választ, hogy Magyarországon, a harmadik évezred küszöbén *mit* kell, hanem arra, hogy *hogyan* kell forrásokot szakszerűen, a tudományos és a tágabb közönség számára kiadni.

A szervezőmunka során a Szerkesztőség nagyszerű partnerekre talált a Magyar Történelmi Társulatban és Budapest Főváros Levéltárában. Külön öröm számunkra, hogy a Magyar Történelmi Társulat, amelynek elnöke, Kosáry Domokos melegen támogatta kezdeményezésünket, csatlakozott a konferencia szervezéséhez, hiszen a Társulatnak a hazai forráskiadásban játszott szerepe elvitathatatlan, szakmai tekinté-

lye pedig megfelelő alapot biztosít a további hasonló kezdeményezéseknek is. Budapest Főváros Levéltára a hazai levéltárak „képviselésében” csatlakozott a konferencia-szervezőkhöz, hiszen éppen a levéltárak azok az intézmények, amelyeknek a forráskiadási tevékenysége — öröndetes módon — az utóbbi években jelentősen kiszélesedett, és e tevékenységük során a legtöbb problémával kell szembenéznük. Budapest Főváros Levéltára, amely korábban is jelentős mértékben támogatta lapunkat, felvállalta, hogy az 1999. évi Levéltári nap keretében a Történelmi Társulattal és a Fons-szal közösen megszervezi a konferenciát. A konferencia megrendezésére Gecsényi Lajos a Magyar Történelmi Társulat ügyvezető alelnöke, egyúttal a Magyar Országos Levéltár főigazgatója, illetve Á. Varga László Budapest Főváros Levéltárának főigazgatója elnökletével 1999. december 8-án került sor.

Külön meg kell köszönnünk a Nemzeti Kulturális Alapprogram Levéltári Kolégiumának támogatását, ami nélkül valóban nem jöhetett volna létre ez a konferencia, illetve annak anyaga nem kerülhetne most a Tisztelt Olvasó kezébe.

Kérjük, hogy úgy olvassák a Fons jelen számát, hogy ne tekintsék az előadók, korreferensek és a vitában résztvevők gondolatait lezárt egységnek, a kérdés megoldásának. Az itt olvasott véleményekkel szálljanak vitába, fejtsék ki Önök is véleményüket, a Fons folyóirat készséggel ad teret újabb szakmai vitáknak!

Csak az első lépéseket tettük meg, most Önökön a sor!

A Szerkesztőség

